Ю.В. ЮСИП-ЯКИМОВИЧ
(Ужгород)

АКТУАЛІЗАЦІЯ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ФОНІЧНИМИ ЗАСОБАМИ В ПОЕЗІЇ ОТОКАРА БРЖЕЗІНИ

УДК 811.161.3 [81'38 + 81'342] Бржезіна О.

Юсип-Якимович Ю. В. Актуалізація мовної картини світу фонічними засобами в поезії Отокара Бржезіни; 13 стор., кількість бібліографічних джерел – 48; мова українська.

Анотація. Стаття є продовженням студій автора стилістичної та лінгвоестетичної функцій фонічних засобів у поетичній тканині художніх текстів періоду слов'янського модернізму. Аналізуються звукові ряди поезій чеського символіста Отокара Бржезіни, де представлені фонетичні фігури: алітерації, асонанси, звукопис, ономатопеї, що породжують мелодійність поезій та відтворюють мовну картину світу поета через його соносферу .

Ключові слова: лінгвоестетика**,** звуковий ряд, фонетичні фігури, фоностилеми, мелодійність, алітерації, асонанси, звукопис, ономатопеї, звуковий образ, гармонія стилю.

Європейський модернізм проявився у літературних течія символізму, імпресіонізму, експресіонізму, неоромантизму, що характерні як для літератур Західної Європи, так і для слов'янських.

Кожна зі слов'янських літератур має свої власні шляхи розвитку модерну, які випливали зі спільного нового світогляду та нової естетики.

До чеської літератури на рубежі століть, як і до інших європейських літератур, проникли нові ідеї мистецтва та філософії. Виник новий тип літератури – модерний, новий тип мовної свідомості, який привніс у художню мову нові засоби. За філософську платформу модернізму послужили концепції "філософії життя" А. Шопенгауера, Ф. Ніцше.

Головним часописом чеської символістської літератури став часопис **Moderní revue,** який заснував А. Прохазка в 1894 році.

Основу групи при Moderní revue в 90-х роках складали А. Прохазка та Ї. Карасек. До них долучилися К. Главачек та Х. Костерка. Протягом перших років учасниками Moderní revue, окрім чотирьох основних організаторів, були майже всі молоді письменники, зацікавлені в новому типі художньої творчості: С.К. Неуманн, О.Бржезіна, В. Дик, Ї. Опольський, К. Камінек, Ї. Голий, Ї. Гільберт, М. Мартен, Ф. Шрамек, Ф. Геллнер, К. Томан та інші.

© Ю.В. Юсип-Якимович

Яскравим представником чеського модернізму, зокрема символізму, є Отокар Бржезіна. У 60-роках XIX ст. народилися три письменники, які відіграли важливу роль у розвитку чеської літератури. Окрім О. Бржезіни, це Я. Махар та А. Сова. Вони належали до покоління дев'яностих, яке можна розглядати як основу чеської літератури модернізму.

Вершиною чеського літературного символізму є літературна діяльність

О. Бржезіни. Поетична творчість О. Бржезіни, яка часто стоїть на межі між мистецтвом і філософською медитацією, художньо належить до найбільших цінностей не тільки чеської, але і європейської літератури символізму. Структура поезій О. Бржезіни, її образність є одним з найскладніших поетичних явищ в історії чеської літератури.

Уся творчість О. Бржезіни пронизана основною особливістю: кожна хвиля насолоди чи радості змінюється смутком. Між цими двома полюсами коливається весь поетичний світ митця. Ці два полюси домінують не тільки у смисловій частині поезії, а й впливають на форму його віршів – у поетичних візіях домінує білий вірш, у той час, як у більш суб'єктивних поезіях, що наближені до традиційної лірики, переважає чітка рима, яка підкреслює музичність.

Філософські погляди О. Бржезіни формувалися під впливом праць Платона, він захоплювався індійською філософією, з сучасників - філософією А. Шопенгауера, Ф. Ніцше і А. Берґсона, цікавився історією мистецтва.

Свою літературну діяльність Отокар Бржезіна почав як романіст і есеїст.

Реалістичний прозаїк стає поетом-символістом. 1892 – 1893 роки - час великих творчих перероджень: О. Бржезіна приймає точку зору на світ під впливом праць А. Шопенгауера.

З 1895 по 1901 О. Бржезіна опублікував п'ять збірок поезій, які належать до вершин чеського символізму.

О. Бржезіна був захоплений нескінченністю і таємницею всесвіту і в своїй багатій уяві засіяв його звуками та кольорами.

Зображення природи, її космічне бачення є важливим елементом його символізму. Перша збірка віршів "*Таємничі далі*" (1895) відображає настрій марності життя і почуття самотності. Автор прагнув проникнути через інтуїцію та уяву у таємницю Всесвіту, його красу. Песимізм намагався подолати розрадою у мистецтві та філософії.

Другою збіркою "*Світанок на Заході*" (1896) поет цілком влився до течії європейського символізму. Поетичній формі О.Бржезіна надає такої ж

важливості, як і змісту. Білий вірш, що був тоді новизною, в поєднанні з ретельним підбором матеріалів та вражаючою милозвучністю, зробили поета зразком для інших письменників. Під вплив О.Бржезіни потрапляли цілі покоління поетів.

П'ята збірка "*Руки*" (1901) вірою в життя завершила складний творчий злет поета (відомий образ поєднання людей ланцюгом рук став тут символом безперервного потоку людської діяльності).

О. Бржезіна у своїй поезії створював неповторний світ яскравих імпресій. Автор за допомогою фонічних засобів передає навколишній світ та наповнює свої твори мелодійністю. Фоностильові фігури, які автор використовує для відтворення явищ навколишнього світу, і є предметом нашого дослідження.

Соносфера чеського символіста О. Бржезіни сповнена звуковими асоціаціями та звуковими візерунками.

Неповторний світ звукових імпресій переносить читача у світ автора – його картину світу. Світ його внутрішніх бачень, сновидінь, мрій та бажань, передається мовними фонічними засобами. Читач сам чує і бачить світ авторських імпресій, насправді проживає з автором кожну мить, кожен відтінок барви та звуку, у чому проявляється безумнівний талант письменника змальовувати звуком життя, яке вирує навколо нього.

Поети-символісти у своїй творчості використовували евфонію. Саме їх творчість наповнена звуковими образами. Особливого значення вони надають звуку та його різноманітним поєднанням. "Символісти всесторонньо вживали евфонію, оновлювали риму, збагачували поетичний ритм. Особливо слід підкреслити їхню заслугу у введенні білого вірша" [28, с.234].

Зараз у зв'язку з розвитком антропоцентричних підходів до опису мовних явищ активізувалися дослідження фонетичної системи мови. Тому актуальними на сьогодні є проблеми вивчення звукової організації тексту в залежності від стилю, кількісної і якісної характеристики звуків у різних стилістичних умовах, виражально-зображувальна роль звуків і звукосполук, питання евфонії мови, звукової характеристики віршованої мови, рими, ритму і т. п.

До висвітлення питань фоностилістики, фоносемантики, поетичної фоніки у мовознавстві зверталося багато науковців: О. Потебня, В. Левицький, В. Ващенко, І. Чередниченко, О. Масюкевич, П. Тимошенко, В. Шиприкевич та ін.

У зарубіжному мовознавстві В. Губмольдт, А. Шлейхер, Я. Грімм, М. Граммон, О. Єсперсен, К. Бальмонт, С. Ульман, А. Бєлий, Г. Альпорт,

С. Ньюмен, Є. Сепір, Р. Браун, А. Блек, А. Горовиць, І. Тейлор, І. Осгуд, І. Горєлов та інші.

У чеському мовознавстві цьому питанню приділяли неабияку увагу представники Празької лінгвістичної школи Я. Мукаржовський, Р. Якобсон, О. Зіх, Ї. Леви, Б. Гал, В. Махек, В. Матезіус, пізніше К. Свобода, К. Горалек та інші.

Символіка звуків простежується в поетичному творі, адже саме у поезії організація звукової форми набуває особливої значущості. Значущість звукової форми вважаємо фонетичним значенням.

Фонологічна експресивність у ліричних текстах проявляється як особливий зв'язок мови і світу. Цій проблематиці присвятили свої наукові розвідки багато славістів.

Зокрема, Я. Мукаржовський уже в одній зі своїх перших праць «Студії з поетики» надавав особливої ваги звуковому рівню. За Я. Мукаржовським, основою евфонії залишається розміщення елементів, їх кореспонденція чи контраст, але у випадку складання звуків, їх послідовності системою відношень залишається фонологічна система мови. Він вважає, що скупчення звуків, має естетичний вплив лише завдяки їх послідовності.

Я. Мукаржовський зазначав: "Тепер вже точно відомо, що джерелом естетичного впливу звуків є їх розташування, у той час як значення надається лише згодом у результаті контакту змісту з евфонією звуків" [42, 106].

Й. Леви у праці «Формальний ключ» дослідив неповторну мелодію вірша, яку наукова література традиційно називала непридатною для аналізу [31].

О. Зіх у праці «Про типи поетичні», говорячи про основні чинники мелодійності вірша, поставив приголосні звуки на один щабель з голосними. Він стверджував, що характер деяких приголосних є набагато тривалішим, сильнішим, ніж голосних. О. Зіх обґрунтував, що одиницею дослідження в поезії є *звукослід* – послідовність розташувааня звуків [48].

Студія О. Зіха мала відчутний вплив на початки структуральної поетики в славістиці.

Я. Мукаржовський вважав цю студію поштовхом у науці, рівноцінним пізнішому впливу російського формалізму [42, с.286].

Е. Стайгер у праці «Основні поняття поетики» за основну ліричну складову поетичної мови визнавав *склад*. «Склад нічого не означає, він просто вимовляється. Але певні склади можуть стати елементарними музичними феноменами мови, які не констатують жодного предмета, але створюють настрій, який задає автор» [44].

Р. Інгарден у праці «Художній літературний твір» звертає увагу на особливі якісні складові звукового шару літературного твору [13].

Також цій проблематиці присвячені праці сучасних чеських лінгвістів: П. Їрачека «Семантизація звуків і їх значення при інтерпретації змісту ліричної поезії», «Фонологічна експресивність чеської поетичної мови» [25; 26], М. Червенки «Поетика і фонологія: дисгармонійні моменти» [19].

Звук ліричної мови не вказує на значення, а зливається зі значенням у нероздільне ціле. Фонологічна експресивність – це явище, коли певне сполучення звуків поєднується з т. зв. конотативним, додатковим семантичним значенням і утворює звукову метафору.

Е. Стайгер, чий онтологічний аналіз музичності ліричного стилю ще й досі належить до найбільше детальних, згадує, що в ліричній мові звучить настрій. Лірик знову і знову повертається до настрою, який вже прозвучав, посилює його, передаючи читачеві. Ліричне повторення не виражає собою нічого нового, воно ще раз дає змогу зазвучати тому ж настрою [44, с. 26].

Звукові поєднання (а не окремі звуки) мають більшу силу впливу на людську уяву, породжуючи асоціації.

Ю.М. Лотман запроваджує термін *архісема*, який є поєднанням артикуляційно-акустичного та психосемантичного елементів. Ю. Лотман згадує про семантичне насичення, коли в ліриці слова спочатку розпадаються, щоб фонеми наповнились значенням а потім знову складаються у ті ж слова, які, однак, тепер мають інший характер, характер власних образів [9].

Думки О. Зіха, Я. Мукаржовського Ю. Лотмана про одиницю, яку треба досліджувати в поезії, збігаються. Це *послідовність розташування звуків* (*звукослід* – у О.Зіха; *фонічна лінія* – у Я. Мукаржовського, *архісема* – у Ю. Лотмана).

Звук у вірші виконує надзвичайно важливу функцію, він ніби посередник між автором, світом та реципієнтом. Образ, сформований у реципієнта, доповнюється тими враженнями, які виникають унаслідок акустичного потенціалу звуків у вірші. Звуки викликають звукові, тобто *слухові асоціації*. Саме через слухові асоціації виникають слухові імпресії. Поезія О. Бржезіни є надзвичайно мелодійною завдяки слуховим та зоровим імпресіям. Переважання слухових імпресій над зоровими дає можливість стверджувати, що О. Бржезіна – символіст, хоч ознаки та елементи імпресіонізму у його творчості наявні. Джерелом музичності поезії О. Бржезіни були *слухові імпресії*.

Р. Якобсон, займаючись проблемою фонічної текстури поезії, нагадує про важливість позиції фонеми у вірші: навіть одна фонема, якщо вона

знаходиться в ключовому слові чи на контрастному фоні, може стати визначальною.

Такою визначальною, на наш погляд, в поезії О. Бржезіни є власне чеська фонема [**рж**] чи [**рш**], входячи до складу звукових рядів чи фонічних ліній, створюючи при цьому звукові метафори.

Ця фонема виступає домінантною у складі ряду алітерацій при відтворенні звуків природи, передаючи *звуки дощу* звуковою метафорою:

Dýchaním tisíců *vřelo s*taletími polibků, *z*áv*r*atným mlčením *sr*dcí, jež p*ř*e*s*tala bíti,

letem v*š*ech m*r*tvých a budoucích k*ř*ídel, pap*r*sků věčnými *s*ymfoniemi,

melancholickým zvoněním dešt´ů, jež padají, ú*r*odné, v *s*taletá *zr*ání,

výkřiky snění, jež bojí *s*e jite*r*, a my*s*tickým hovo*r*em vůní.

Bou*ř*emi dávných mo*ř*í *se třáslo* v o*r*ches*tr*u budoucích ble*s*ků,

Po*s*lední cadence do*z*nělých pí*s*ní *s*lívalo *s* počátkem pí*s*ní nedo*z*pívaných [16, c.100].

Алітерація фоностилем **ř-r** *створює асоціацію звуків стихаючого грому:*

Hle, v blescích ticho zah*ř*mělo, a nejbohatší sen,

tvou bou*ř*í zahnaný, se v*r*atil v duši mou …[16, c.114].

Алітерація фоностилем **ř-ž-r** *передає звуки грому* через звукову метафору:

A nové a nové oblaky staletí p*ř*ed nimi *zahřmí*:

Blesky, je*ž* metají sinavou bledost do tvá*ř*í *ž*enců!

Osudná s*r*ažení od vážných ko*r*ábů v mlze! [16, c.161].

Алітерація фоностилем **r-ř** *передає звуки бурі* теж через звукову метафору:

Tu z otev*ř*ených p*r*ostor*ů* tvé slávy *zpívá cho´r*,

bolestí souzvuk nejvyšší, všech stínu sk*r*ytý *jas*,

všech životů a sm*r*tí objetí a sladký *r*ozhovo*r*

a z bou*ř*e zápasu, jenž věky *hřmí*, mystický hodokvas [16, c.166].

Алітерація фоностилем **r-ř** *створює асоціацію грому та вітру:*

H*ř*mí ve všem ží*r*avé tvé p*r*oudy p*r*opastné,

v*ř*e jimi kámen, k*r*ev i myšlení,

oblaky věcí věčný vít*r* v nesčíslné fo*r*my p*ř*elívá

a místa jednoho se netkl nikdo *r*ukou ani myšlenkou

dvak*r*áte [16, c.199].

Алітерація фоностилем **s-š-r-ř** *створює асоціацію шуму води в річці* через звукову метафору:

Než *s*e nadáme, u*s*lyšíme, jak vedle ná*s rytmicky dýchá mystická písen´*.

U*s*lyšíme *šumění neviditelných řek*, jež p*r*otékají *s*taletími [16, c.89].

Алітерація фоностилем **r-ř** *— асоціацію клекоту кип'ячої води* через звукову метафору:

z k*ř*ídel mých inspi*r*ac *zvoní*,
v *ž*alu mém výsměšně *zpívá*
věčná a monotonní
a na *ž*havých plotnách mého *ž*ití
v pěnivem *klokotá* va*r*u
nápojem sm*r*ti mé, z nějž budu píti
Myste*r*ium *z*ma*r*u [16, c.40].

Відтворення шуму води в річці через звукову метафору *фоностилемами* **š-s-ř-r-*l***:

...teče zde život *hučení řeky* vzdá*l*ené nocí.
Pod hvězdami m*l*čen*l*ivými *s*lyším ho šumět,
jak va*r*em *s*e kou*ř*i*l* v ohnivých *l*etech t*ř*etiho*r*ních v z*r*cad*l*e jeho
nádhe*r*u ba*r*ev svých uz*ř*e*l*o jit*r*o i večer tajemný od*l*e*s*k
věčné k*r*á*s*y [16, c.159].

Фоностилемами **s-ž-z-ch-r-ř** *автор передає шум пінистих вод у річці.*

*S*nad potom, v *ž*al po*s*ledni*ch s*oum*r*aků, v*z*pomenu *z*pět
na *s*větla vyha*s*lých lilií a *z*ápadů k*r*vavý květ,
na *hudbu pěnicích vod*, jak v *z*tlumeném *zach*vění cite*r*
v *ruch rů*žový*ch s*lavností *zvonila z*a vyha*s*lý*ch* jite*r*,
a v *z*eleni*ch* niv na *zá*řivé p*r*ůvody *s*lunečni*ch* dní,
jak v t*r*iumfe*ch* táhly, *v jásotu barev a v šelestu žní*...[16, c.42].

Відтворення шелесту дерев передається *алітерацією фоностилем* **s-š-ř:**

*Sny naše s*e *s*pojily v jediné *s*nění a *šuměly* tisíci *s*tromů jednoho hvozdu,
když *třesením větví* podávají *s*i po*s*el*s*tví jednoho větru z neznámých mo*ř*í [16, c.108].

Фоностилеми **s-š-ř** передає поет звукові метафори *звучання пісні, шелесту гілок* в іншій поезії: *Vření jeho odívá zvukem písně* hla*s*u ne*s*mrtelného, jenž hovo*ř*í v duších,
a bázní všech p*ř*epadených *šelestí větvemi* v němých p*r*ale*s*ích nepoznaného… [16, c.109].

Шелест дерев автор передає фоностилемами **z-ř-s-š:**

Je ticho kolem domu našeho a ticho v dálkách mých…
a *stromů* p*ř*e*r*ývaný monolog je jako *šepot z*e *s*nění [16, c.222].

Алітеруванням шиплячих, свистячих в поєднанні з **ř**, **r** О.Бржезіна створює слухові асоціації шуму, шелесту, дзижчання, гуркоту, клекоту та інших звуків навколишнього світу, найчастіше використовуючи звукові метафори.

... O nadbytku číše p*ř*etékající a polibků slávě
hovo*ř*í vůně. At´přijdou hmyzy všech tvarů,
i na ně čeká zde dílo a nejp*ř*íšernější [16, c.159].

Відтворення звуків бджолиного рою алітераціями фоностилемами **s-š-z-ž-ř :**

Včel rojem p*ř*ed bou*ř*í kdy*ž* my*š*lenka ma v*ř*ela
a ticha věčný hla*s* v ní tě*ž*kým echem *z*míral,
kdy*ž* rado*s*t *ž*ivota mi dve*ř*e u*z*av*ř*ela …[16, c.59].

Відтворення співу птахів, шуму колосків алітерацією фоностилем **s-š-z-ž-ř-r**:

… *Z* vá*s* oněmělý
*s*bor ptáků odletlých mi *kvílí, jasá, zpívá*
o*r*che*s*t*r*em to´nů. Ve vá*s* *mísí se a splývá*
*s*en květův uvadlých, *šum pokosených klasů*,
*s*vit *z*ha*s*lých ba*r*ev, *s*mytých nuancí a ja*s*ů,
let m*r*tvých motýlů a kolotavé *vření*... [16, c.26].

Автор за допомогою фоностилем **s-r-ř-š** *відтворює звукову метафору шуму крил:* *s*váteční vření města,
duchových k*ř*ídel *šumění*, h*r*a vět*r*u v my*s*tickém o*s*ení... [16, c.211].

Алітерацією фоностилем **ch-š-ř** *передається асоціація звукова метафора помаху крила*:

Ve zpovědnic*ích* a p*ř*ed oltá*ř*i,
v hrobový*ch* ti*š*í*ch* biblioték
studeným *křídlem v tváři*
vane mi její *dotek* [16, c.40].

Автор звукову метафору *жужжання бджіл передає алітераціями фоностилем* **z-r-ř-c-s:** *z*vuk letem vib*r*ují*c*ích šípů *s*větla nejtajnejšího,
včel hudba my*s*ti*c*ká nad vegeta*c*í duchů ví*ř*í*c*í,... [16, c.200]

Жалібне дзижчання бджіл автор передає фоностилемами **z-ř-s-š:**

…a *z* hlubin květu *z*aznívá včel *z*abloudilých úpění;
let nočních motýlů do oken bije *zá*ř*ic*ích…[16, c.222].

Ми простежили, як фоносемантика, виражаючись через фоностильові фігури, проявляється у творчості поета-символіста Отокара Бржезіни.

Нами наведена лише частина багатства соносфери О.Бржезіни з домінантною фонемою [**рж**], [**рш**]. Продовження дослідження в наступних статтях.

Література

1. Бальмонт К. Поэзия как волшебство. – М.: Скорпион, 1915. – 100 с.
2. Белый А. Символизм как миропонимание. – М.: Республика, 1994. – 528 с.
3. Бернштейн С. Опыт анализа “словесной инструментовки” // Временник отдела словесных искусств. Поэтика. Сборник статей. – Л.: Academia, 1929. – С. 157-192.
4. Воронин С.В. Основы фоносемантики. – Л.: Издательство Ленинградского университета, 1982. – 243 с.
5. Воронина Т.Е., Костина С.Ю. Аллитерация и звуковая доминанта в фоносемантической структуре стиха Я.П. Полонского. – Пенза, 1990. – 157 с.
6. Журавлев А.П. Фонетическое значение. – Ленинград: Издательство Ленинградского университета, 1974. – 152 с.
7. Йогансен М. Елементарні закони версифікації (віршування) / Шляхи мистецтва. – К., 1921. – № 2. – С. 11.
8. Ломоносов М.В. Краткое руководство к красноречию // Полн. собр. соч. – М. – Л.: Изд-во АН СССР. – Т. 7, 1952. – С. 89 – 378.
9. Лотман Ю.М. Анализ поэтического текста // Лотман Ю.М. О поэтах и поэзии. – Санкт-Петербург: Искусство, 1996. – 848 с.
10. Потебня О.О. Естетика і поетика слова: Збірник. Пер. з рос./ Упоряд., вступ. ст., приміт. І.В. Іваньо, А.І. Колодної. – К.: Мистецтво, 1985. – 302 с.
11. Трубецкой Н. С. Основы фонологии. – М.: Изд. иностр. лит., 1960. – С. 289-290.
12. Тынянов Ю. Проблема стихотворного языка. – М.: Советский писатель, 1965. – 148 с.
13. Юсип-Якимович Ю.В. Філософські засади фоностилістики (феноменологія Романа Інгардена, герменевтика Ганса - Ґеорга Ґадамера) // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: філологія. – Випуск 13. – С. 67–75.
14. Якубинский Л.П. О звуках стихотворного языка // Сборник по теории поэтического языка. – 1. – Пг., – М., 1916. – С. 25–48.
15. Якобсон Р. Лингвистика и поэтика // Структурализм «за» и «против». – М.: Прогресс, 1975. – 230 с.
16. Březina O. Básnické spisy. – Praha: Československý spisovatel, 1975. – 252 с.
17. Buriánek F. Český symbolismus v evropském kontextu. – Praha, 1982. – С. 193–197.
18. Červenka M. Český volný verš devadesatých let. – Praha, 1963. – 68 с.
19. Červenka M. Poetika a fonologie // Obléhání zevnitř. – Praha: Torst, 1966. – С. 114–119.

© Ю.В. Юсип-Якимович

20. Fo´nagy I. Form and function of poetic Language – Přel. J. Šabršula // Forma a funkce básnického jazyka // Dvanáct esejů o jazyce. – Praha: Mladá fronta, 1970. – C. 81–124.

21. Hála B. Fonetika v teorii a v praxi. – Praha: SPN, 1975. – 482 c.

22. Horálek K. Fonologie a znaková povaha jazyka // Slovo a slovesnost 43. – Praha, 1982. – C. 134–144.

22. Ingarden R. Umělecké dílo literární/Přel. A. Mookrejš. – Praha: Odeon, 1989. – 356 c.

23. Jakobson R. Linguistique et poétique // Essais de linguistique générale. – Paris: Minuit, 1963. – C. 209–251.

24. Jakobson R. Základy českého verše. – Praha: Odeon, 1926. – C. 157–248.

25. Jiráček P. Fonologická expresivita českého básnického jazyka // Česká literatura. – Ročník 39. – Praha, 1991. – C. 289–312.

26. Jiráček P. Sémantizace hlásek a její význam při interpretaci obsahu lyrické básně // Estetika. – Roč. XXIV. – Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1989. – C. 152–157.

27. Kalivoda R. Dialektika strukturalismu a dialektika estetiky. // Struktura a smysl literárního díla. – Praha: Československý spisovatel, 1966. – C. 13–39.

28. Kamenská V. Česká literatura na konci tisíciletí I // Příspěvky z 2. kongresu světové literárněvědné bohemistiky. – Praha, 3–8. července 2000. – C. 231–239.

29. Kožmín Z. Interpretace básni. – Praha: SPN, 1986. – 253 c.

30. Kubínová M. V území slov (K dorozumívacímu systému lyrické poezie). – Praha: Československý spisovatel, 1988. – 188 c.

31. Levý J. Formální klíč / Bude literární věda exaktní vědou? – Praha: Československý spisovatel, 1971. – C. 259–263.

32. Levý J. Preliminaries to an analysis of the semantic functions of verse // Teorie verše I. – Brno: UJEP, 1966. – C. 127–141.

33. Levý J. Předběžné poznámky k informační analýze verše // Slovenská literatura 11, Praha, 1964. – C. 15–37.

34. Levý J. Semantika verše / Bude literární věda exaktní vědou? // Výbor studií. – Praha: Československý spisovatel , 1971. – C. 64–70.

35. Lotman J.M. Struktura chudožestvennogo teksta; prel. M. Hamada // Štruktu´ra umeleckého textu. – Bratislava: Tatran, 1990. – 248 c.

36. Máchal J. O symbolismu v literatuře polské a ruské. – Praha: Orbis, 1935. – 224 c.

37. Machek V. Studie o tvoření výrazů expresivních. – Praha, 1930. – 248 c.

38. Miko F. Verš v recepcii poézie. – Nitra: Ped. fak., 1985. – 237 c.

39. Modernizm w literaturach slowianskich (zachodnich i poludniowych) // Polska akademie nauk – oddzial w Krakowie. Prace komisij slawianoznawstwa 27, Warszawa, 1973. – C. 5–36

40. Mukařovský J. K sémantice básnického obrazu // J.Mukařovský J. Studie z poetiky. – Praha: Odeon, 1982. – С. 137–142.

41. Mukařovský J. O motorickém dění v poezii, ed. Milan Jankovič. – Praha, 1985. – 520 с.

42. Mukařovský J. Fonologie a poetika // Studie z poetiky. – Praha: 1982. – С. 161–169.

43. Plesník L. O umeleckom texte // O interpretácii umeleckého textu 12. – Nitra: Ped. fak., 1989. – С. 39–81.

44. Staiger E. Základní pojmy poetiky. – Praha, 1969. – С. 13–45.

45. Struktura a smysl literárního díla – Praha: Československý spisovatel, 1966. – 227 с.

46. Svoboda K. Zvuková stránka slovesného díla. – Praha: Nakladatelství Voleský, 1944. – С. 3–38.

47. Teo´ria literatury. Výběr z “formalný meto´dy”. Zostavil a přeložil Mikulaš Bakoš. – Bratislava: Nakladateľstvo “Praha”, 1971. – 290 с.

48. Zich O. O typech básnických. – Praha: Orbis, 1937. – 959 с.

АКТУАЛИЗАЦИЯ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЫ МИРА ФОНИЧЕСКИМИ СРЕДСТВАМИ В ПОЭЗИИ ОТОКАРА БРЖЕЗИНЫ

Ю. В. Юсип-Якимович

Аннотация

Статья является продолжением исследований автора в сфере стилистической и лингвоэстетической функций фонических средств в поэтической ткани художественных текстов периода славянского модернизма. Анализируются звуковые ряды стихотворений чешского символиста Отокара Бржезины, в которых представлены фонетические фигуры: аллитерации, ассонансы, звукопись, ономатопеи, порождающие мелодичность поэзии и воссоздающих языковую картину мира поэта с помощью его соносферы.

Ключевые слова: лингвоэстетика**,** звуковой ряд, фонетические фигуры, фоностилемы, мелодичность, аллитерации, ассонансы, звукопись, ономатопеи, звуковой образ, гармония стиля.

AKTUALIEZIRUNG DES SPRACHLICHE WELTBILDES MIT HILFE DER PHONATIOSMITTELN IN DER POEZIE VON OTOKAR BŽESINA

J.V. Jusyp-Jakymovitsch

Resümee

Der Artikel ist die Fortsetzung der von der Autorin durchführenden Erforschungen der stilistischen und linguoästhetischen Funktionen der

© Ю.В. Юсип-Якимович

phonischen Mittel im poetischen Stoff der Periode des Modernismus. Es werden die Lautreihen der Poesien analysiert, wo die phonetischen Figuren dargestellt sind: Alliterationen, Assonanzen, Lautaufnahme, Onomatopoetika, die Melodik der Gedichte von O.Brzezina schaffen und die Sonosphäre des Dichters wiedergeben.

Kernwörter: Linguoästhetik, Lautreihe, phonetische Figuren, Phonostileme, Melodik, Alliteration, Assonanzen, Lautaufnahme, Onomatopoetika, Lautbild, Stilharmonie.